

Skipulagsstofnun
Jakob Gunnarsson
Laugavegi 166
150 Reykjavík

UMHVERFISSTOFNUN

Reykjavík, 25. júní 2009
Tilvísun: UST20090500085/áb

Suðvesturlínur. Styrking raforkuflutningskerfis á Suðvesturlandi. Mat á umhverfisáhrifum

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar dags. 18. maí sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um frummatsskýrslu fyrir : Suðvesturlínur. Styrking raforkuflutningskerfis á Suðvesturlandi. Mat á umhverfisáhrifum.

Umhverfisstofnun gerir eftirfarandi athugasemdir við frummatsskýrsluna.

Landslag og ásýnd

Ein helstu umhverfisáhrif af lagningu Suðvesturlína eru á landslag. Til að minnka heildaráhrif framkvæmdarinnar er lögð til sú mótvægisáðgerð að fjarlægja 97 km af eldri línunum á svæðinu. Samkvæmt sýnileikakorti þá mun þessi áðgerð minnka sýnileika háspennulína frá Hellisheiði að Geitháls, og frá Geithálsi að Hamranesi. Þessi áðgerð mun tvímælaust bæta útivistarupplifun nálægt byggð og þá sérstaklega í Heiðmörk. Sýnileiki mun einnig minnka vegna þess að nýjar línur verða lagðar í sama lárétta hæðarplani. Að síðustu þá verða nýjar línur að mestu leyti lagðar eftir eldri línuleiðum. Í heildina litið mun framkvæmdin fela í sér aukinn sýnileika háspennulína, en á móti kemur að línusvæðum fækkar. Umhverfisstofnun telur því fyrirhugaða niðurlagningu lína vera mjög til bóta fyrir útivistarupplifun almennings.

Jarðmyndanir og náttúruvernd

Af frummatsskýrslunni má sjá að ný lína verður að mestu leyti lögð eftir eldri línuleið Suðvesturlína og verða þá eldri línuslóðar nýttir eins og kostur er. Einnig er lögð til sem mótvægisáðgerð að fjarlægja umtalsverðan hluta af eldri háspennulínunum og möstrum. Sú mótvægisáðgerð sýnir kosti þess að leggja loftlínur yfir hraun, frekar en jarðstrengi, þar sem fyrrnefnd áðgerð er mun afturkræfari en sú síðarnefnda hvað varðar spjöll á jarðmyndunum og gróðri.

Suðvesturlínur skarast við og fara yfir nokkur svæði sem njóta sérstakrar verndar skv. 37. gr. laga nr. 44/199 um náttúruvernd. Línan fer yfir Reykjanesfólkvang og Bláfjallafólkvang á leiðinni Sandskeið að Hrauntungum, og yfir svæði 106 á náttúruminjaskrá Reykjanes. Ný lína

verður lögð eftir eldri línuleið á öllum þessum svæðum, sem lágmarkar rask á hrauni. Hins vegar verður við Hafnarfjörð um Hrutagjárdyngjuhraun, Selárhraun og Geldingahraun brotið nýtt land fyrir breyttri legu Suðvesturlína. Slóðagerð, uppsetning mastra og bygging tengivirkis mun raska hrauni sem er verndað samkvæmt 37. gr. laga nr. 44/1999 um náttúruvernd, og fellur undir hverfisverndarsvæði C á aðalskipulagi Hafnarfjarðar 2005-2025. Umhverfisstofnun leggur áherslu á að reynt verði að hlífa hrauni og einstaka jarðmyndunum eins og kostur er á þessu og öðrum svæðum sem verða fyrir slíkri röskun. Umhverfisstofnun styður mótvægisáðgerðir framkvæmdaraðila, að merkja yfir framkvæmdartímann náttúruvættin Litluborgir ofan Helgafells, eins og gert verður við fornleifar á línuleiðinni, til að fyrirbyggja skemmdir.

Ein af forsendum styrkingar Suðvesturlína er að gefa línutengingu í jarðhitavirkjanir sem gætu hugsanlega risið á Hellisheiði. Þar er fyrirhugað að leggja línu í jörð að Hverahlíðavirkjun og Birtuvirkjun. Samkvæmt frummatsskýrslunni mun jarðstrengur að Bitruvirkjun, næst suðurlandsvegi, rjúfa hraun sem er að mestu leyti óraskað. Umhverfisstofnun fellst ekki á þau sjónarmið, að jarðstrengurinn sé lagður á þennan hátt, og að sjónræn gildi séu látin vega meira en verndun jarðmyndana, sem verða aldrei bættar. Ágætis dæmi um afturkræfni þess að leggja loftlínur er nýleg fjarlæging lína og mastra við Saurbæ á Hvalfjarðarströnd. Umhverfisstofnun telur því að betra væri að leggja annaðhvort loftlínu þar sem það er hægt að virkjununum, eða velja aðra leið fyrir jarðstreng þannig að hann sé lagður í laus jarðlög.

Gróðurfar og vatnsvernd

Framkvæmdaraðili hefur staðið fyrir rannsókn á sýnilegum gróðurskaða við hjáspennumöstur á Suðvesturlandi, en rekja má skaðann til sinks sem veðrast af háspennumöstrum.

Gróðurskaðinn er helst sýnilegur á mosa en nær einnig til sígrænna planta, svo sem eini, sortu- og krækilyng og liggur 20-100 m út frá mastri í undan megin úrkomuátt. Ekki er talið ráðlegt að fjarlægja dauðann mosann, heldur leyfa honum að standa og vera undirstaða fyrir sinkþolnar gróður sem nær fótfestu með tímanum. Sem mótvægisáðgerð er það lagt til að hafa línuvegi og plön undan helstu úrkomuátt við ný möstur, ásamt því að tryggja möstur með hágæða sinkhúð frá framleiðanda. Umhverfisstofnun leggur áherslu á ýtarlega rannsókn/eftirlit með því hvernig gróðurskemmdir koma fram við ný möstur, og hugsanleg sammögnunaráhrif við gróðurskemmdir vegna brennisteinsmengunar nálægt jarðvarmavirkjunum.

Suðvesturlínur liggja um mikilvæg vatnsverndarsvæði. Því hefur framkvæmdaraðili fallist á að fara ekki í framkvæmdir yfir vetrarmánuði, þegar meiri líkur eru taldar á mengunarslysum. Það er til bóta fyrir vatnsverndina að setja upp möstur sem hafa hágæða sinkhúð, þar sem blý eða aðrir þungmálmar hafa ekki komið að framleiðsluferlinu, eins og er lagt til í frummatsskýrslunni.

Í viðauka 1, Fuglar og gróður, er bent á að línuslóðar geta opnað aðgang að landsvæðum sem annars væru laus við skemmdir vegna aksturs utan vega. Út frá vatnsverndarsjónarmiðum (Búrfellslína 3 og nýjar línur liggja yfir 2 brunnsvæði), áhrifa á gróður og ásynd landslags telst æskilegt að lágmarka umferð um línuslóða, að aflokinni framkvæmd. Í

frummatsskýrslunni er lögð til sú mótvægisáðgerð að "*Línuslóð frá Sandskeiði að Undirhlíðum verður lokað fyrir almennri umferð ökutækja, í samráði við landeigendur og heilbrigðiseftirlit, og merkt sérstaklega, bæði til að lágmarka mögulega mengunarhættu á vatnsverndarsvæðum og verja umliggjandi gróður.*" Umhverfisstofnun er hlynnt þessum áðgerðum en leggur einnig til að á framkvæmdartíma verið haft samráð við stofnunina um varnir við utanvegaakstri.

Fuglar

Hafsteinn Björgvinsson, umsjónarmaður vatnsbóla Reykjavíkur, hefur skráð áflug fugla við eitt línubil milli tveggja mastra Hamraneslínu, yfir Hrauntúnstjörn, sem er austasta tjörnin á vatnasviði Elliðavatns. Á þessu eina línubili hafa tugir fugla látið lífið á tímabilinu 1996-2006. Stórir fuglar eins og grágæs, sílamáfur og álft virðast sérstaklega berskjaldaðir. Það er fyrirsjáanlegt að heildaráflug fugla á Suðvesturlínur muni minnka við það að Hamraneslínur 1 og 2, sem liggja yfir Heiðmörk og vatnasvið Elliðavatns, verða fjarlægðar. Athygli vekur að ný möstur verða með háspennulínur í lárétu plani, þannig að margar línur renna sjónrænt saman í eina, séð frá hlið. Við fyrstu sýn teldust margar línur í sama lárétta plani hafa minni áflugshættu en möstur með margar línur í lóðrétu plani. Samkvæmt spænskri rannsókn eru vísbendingar um að það sé rétt (Rate of bird collision with power lines: effects of conductor-marking and static wire-marking. Guyonne F. E Janss and Miguel Ferrer. 1997. J. Field Ornithol.; 69(1):8-17). Í sömu rannsókn kom í ljós að með réttum varnarmerkingum á línunum var hægt að minnka áflug allt að 75%. Umhverfisstofnun styður þá áætlun að þegar nýjar línur rísa verði haft eftirlit með áflugi fugla, og þá sérstaklega við Fóelluvötn og Snorrastaðatjarnir. Það gæfi vísbendingu um hvort margar línur í sama hæðarplani hafi minna áflug en margar línu í lóðrétu plani hér á Íslandi. Þá væri einnig hægt að nota áflugsupplýsingar og merkja línur á milli mastra þar sem áflug reynist óvenju mikið. Það væri til bóta við ákvörðun um framtíðar línulagnir, að helstu farleiðir fugla væru kortlagðar og hafðar til hliðsjónar.

Niðurstaða

Frummatsskýrslan er mjög ýtarleg og gefur góða mynd af hugsanlegum umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar. Á skipulagsstigi hefur í hvívetna verið tekið mið af því að lágmarka hugsanleg umhverfisáhrif. Umhverfisstofnun, er þó ekki hlynnt því að jarðstrengur verði lagður í óraskað hraun. Umhverfisstofnun styður allar framkomnar tillögur að mótvægisáðgerðum, og ber þar hæst að fjarlægja eldri háspennulínur á mikilvægum svæðum fyrir útivist og fuglalíf. Einnig leggur Umhverfisstofnun áherslu á að vera með í samráði við lokun hluta línuvega og varnir við spjöllum vegna akstri utan vega. Umhverfisstofnun telur ekki líkur á, út frá gögnum frummatsskýrslunnar, og að ef jarðmyndunum verði verður hlíft eins og kostur er, að styrking suðvesturlína muni hafa umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér.

Virðingarfyllt

Ásgeir Björnsson
sérfræðingur

Ólafur A. Jónsson
deildarstjóri